

Opisany poniżej przebieg lekcji jest propozycją zajęć poświęconych pamięci o powstaniu w getcie warszawskim, rekomendowaną przez Dział Edukacji Muzeum POLIN dla klas 1-3 szkoły podstawowej. Poruszanie tematów związanych z II wojną światową oraz Zagładą wymaga szczególnej rozważliwości ze strony osoby prowadzącej zajęcia. Zadbaliśmy o to, aby informacje pojawiające się w przekazanych Państwu materiałach edukacyjnych były dopasowane do wieku odbiorców i odbiorczyń oraz opatrzone naszym komentarzem.

Scenariusz opisuje zajęcia, których realizacja zajmie około 90 minut. Zachęcamy, by na zajęcia przeznaczyć dwie godziny lekcyjne, a opowiadania Rafała Witka „Czelendź” wysłuchać (lub przeczytać je) wspólnie z dziećmi. Możliwe jest jednak zaproszenie dzieci do przeczytania tekstu lub wysłuchania nagrania w domu i skrócenie proponowanych zajęć do jednej godziny lekcyjnej.

Rekomendujemy, by przed przeprowadzeniem lekcji zapoznać się z zaleceniami oraz wskazówkami Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN dotyczącymi edukacji na temat II wojny światowej i Zagłady.

SCENARIUSZ LEKCJI DLA KLAS 1-3 WOKÓŁ OPOWIADANIA RAFAŁA WITKA „CZELENDŹ”

SŁOWA KLUCZOWE: odwaga, ja w grupie, własne zdanie

AUTORKA: Katarzyna Niewczas

METODY: ćwiczenie doświadczeniowe, dyskusja, praca z opowiadaniem, ćwiczenie ruchowe, praca plastyczna

CELE WARSZTATU: uczniowie i uczennice w trakcie warsztatu:

- zastanawiają się nad tym, czym jest odwaga w życiu dzieci
- otrzymują wzmocnienie do podejmowania odważnych działań
- uczą się rozmowy na sporne tematy.

POTRZEBNE MATERIAŁY:

- opowiadanie Rafała Witka „Czelendź” lub nagranie audio opowiadania
- Załącznik 1: Grafika
- Załącznik 2: Przepis na odwagę
- Załącznik 3: Chcę być odważna, żeby...
- Szablon żonkila do pobrania ze strony Muzeum
- tablica interaktywna lub rzutnik i komputer.

PRZEBIEG LEKCJI:

- **MODUŁ I:** Wprowadzenie
- **MODUŁ II:** Opowiadanie
- **MODUŁ III:** Praca z treścią opowiadania
- **MODUŁ IV:** Przepis na odwagę.

PRZEBIEG LEKCJI – OPIS SZCZEGÓŁOWY:

MODUŁ I: WPROWADZENIE

ĆWICZENIE ROZGRZEWKOWE

Na tablicy interaktywnej wyświetl grafikę z **ZAŁĄCZNIKA 1** i zapytaj dzieci o to, która z ilustracji bardziej im się podoba.

Poproś, aby każda z osób stanęła naprzeciwko wybranej ilustracji. Dzieci zajmują miejsce odpowiadające swoim preferencjom. Ci, którym podoba się bardziej obrazek po prawej stronie tablicy, stają po prawej stronie klasy i na odwrót.

Jeśli możliwości przestrzenne nie pozwalają dzieciom na swobodne poruszanie się po klasie, zapytaj na forum o to, komu bardziej podoba się pierwszy rysunek, a komu drugi, i poproś o podniesienie ręki w odpowiednim momencie.

Zapytaj wybrane osoby, dlaczego wybrały daną ilustrację. Zbierz wypowiedzi od obu stron.

OMÓWIENIE DOŚWIADCZENIA

Zapytaj grupę:

- Jak to jest mówić całej klasie o tym, co nam się podoba, a co nie?
- Co wtedy czujemy? (np. ekscytację, bo chcemy powiedzieć innym o tym, co jest dla nas ważne; obawę, bo nie wiemy, czy inni się z nami zgodzą; treść, bo wszyscy na nas patrzą)

Opisz klasie to, co zaobserwowałaś/eś podczas ćwiczenia, mówiąc na przykład: „Przyglądałam się naszej klasie i zauważyłam, że w trakcie ćwiczenia były momenty, kiedy klasa dzieliła się na prawie równe części, ale też takie, kiedy większość osób stała po jednej stronie, a tylko kilka po drugiej.”

Zapytaj grupę:

- Kiedy jest nam łatwiej mówić to, co myślimy: gdy mamy większość po „naszej stronie”, czy wtedy, gdy jesteśmy sami?
- Jak myślicie, dlaczego tak się dzieje?

Zbierz głosy dzieci i podsumuj ich wypowiedzi. Krótko omów fakt, że często trudniej jest nam wyrazić swoje zdanie, gdy jesteśmy w mniejszości. Zdarza się, że ludzie (i dzieci, i dorośli) nie mówią tego, co myślą, bo obawiają się reakcji innych (wyśmiania, dystansu czy kłótni).

MODUŁ II: OPOWIADANIE

Przeczytaj z dziećmi opowiadanie Rafała Witka pod tytułem „Czelendź” lub wysłuchajcie wspólnie nagrania dostępnego na kanale YouTube Muzeum POLIN.

MODUŁ III: PRACA Z TREŚCIĄ OPOWIADANIA

PIERWSZE WRAŻENIA Z OPOWIADANIA

Zapytaj dzieci o to, jak odebrały opowiadanie:

- Jak Wam się podobała ta historia?
- Dlaczego Piotrek nie chciał brać udziału w czelendzach?
- Jak czuł się Piotrek, gdy zdecydował się pójść na Gdyńską?
- Jak sądzicie, czy Piotrek był odważny, czy był tchórzem? Dlaczego?

Wysłuchaj głosów dzieci i stwórz przestrzeń na różnorodność głosów w grupie.

Zauważ, że Piotrek miał inne zdanie niż jego koledzy i w związku z tym zaczął spędzać więcej czasu sam. Mimo że nie było to przyjemne, nie chciał robić z innymi rzeczy, które wydawały mu się niebezpieczne i nie w porządku wobec innych.

Po tym, jak Hania zdecydowała się udawać ranną, Piotrek postanowił wprost sprzeciwić się temu, co robili jego koledzy. Obawa o bezpieczeństwo siostry sprawiła, że chłopiec poszukał pomocy – zadzwonił do taty, a potem pobiegł na miejsce czelendzu. Zrobił kolejny krok: nie tylko nie wziął udziału w „zabawie”, ale postanowił ją przerwać.

Uczucia, które mogły mu towarzyszyć, to strach, niepewność, ale też duma, że „postąpiło się dobrze”. Nawiąż do rozmowy po pierwszym ćwiczeniu, w której nazywaliście uczucia związane z dzieleniem się swoim zdaniem na forum klasy. Część z tych uczuć była zapewne podobna do uczuć bohatera opowiadania.

MOŻLIWE ZAKOŃCZENIA HISTORII

Zapytaj dzieci o ich pomysły na dalszą część opowiadania:

- Jak sądzicie, co wydarzyło się, gdy Piotrek pobiegł na Gdyńską?

Wysłuchaj pomysłów dzieci. Zwróć uwagę na to, jakie konsekwencje mogło mieć zachowanie Piotrka dla niego i innych (np. Hania była bezpieczna, nikt z przechodniów nie został wprowadzony w błąd, tata się zdenerwował i zadzwonił do rodziców Alana, Alan się obraził).

Odważne działanie, sprzeciwianie się grupie, może nie podobać się innym (ktoś na podwórku może uznać, że Piotrek popsuł zabawę, albo że niepotrzebnie poskarżył się tacie), a jednak, gdyby nie sprzeciw Piotrka, Hania i koledzy Piotrka mogliby znaleźć się w niebezpieczeństwie.

Historia mogła zakończyć się w różny sposób, tak jak różne zakończenia zaproponowały osoby w klasie. Zakończenie historii zależy od tego, co zrobi i powie każdy z jej bohaterów.

MODUŁ IV: PRZEPIS NA ODWAGĘ

PLAKAT I PANTOMIMA

Przypomnij dzieciom ćwiczenie i wnioski z początku zajęć: czasem trudno mówić rzeczy, z którymi większość osób się nie zgadza. W takiej sytuacji może być nam potrzebna właśnie odwaga – tak jak Piotrkowi, który pobiegł na Gdyńską. Aby było nam łatwiej przywołać odwagę, zawsze możemy wykorzystać składniki z „Przepisu na odwagę”.

Pokaż grupie Załącznik 2: plakat „Przepis na odwagę”.

Nie zawsze jest łatwo być odważnym. Czego potrzebujemy, że działać odważnie? Jakie pytania sobie zadać?
Jaki jest przepis na odwagę?

- Słuchanie siebie (co myślę o tym, co się dzieje wokół? czy mi się to podoba?)
- Działanie mimo obaw – odważne działanie nie zawsze oznacza, że przestajemy się bać!
- Wsparcie innych (kto może mi pomóc?)
- Troska o innych i o siebie (robię coś odważnego, bo inni oraz ja sam/a są dla mnie ważni).

Omów krótko symbole i „składniki przepisu”. Dzieci mogą zaprezentować każdy „składnik” krótką pantomimą:

- słuchanie siebie – dłonie na sercu
- działanie mimo obaw – bieg w miejscu
- wsparcie innych – dłoń ułożona w słuchawkę telefonu, przyłożona do ucha
- troska – przytulenie samego siebie, skrzyżowane ramiona i dłonie na przeciwnych barkach.

Zapytaj klasę, czy dopisałiby jeszcze jakieś składniki do przepisu na odwagę, a jeśli tak, to jakim gestem mogą je pokazać.

Chcę być odważna/y, żeby...

Opowiedz grupie o tym, że odwaga może przydać się nam każdego dnia, nawet w bardzo codziennych sytuacjach.

Wydrukuj w kilku kopiach Załącznik 3a lub 3b i potnij kartkę zgodnie z narysowanymi liniami, tak aby każde dziecko dostało swój fragment. Dla młodszych uczestników polecamy wersję z dokończonymi zdaniami (strona pierwsza i druga), a dla starszych z otwartym zakończeniem (strona trzecia).

W pierwszym wariantcie (Załącznik 3a) rozdaj dzieciom losowe fragmenty i zaproś do przeczytania otrzymanego zdania. Zaproponuj dzieciom udekorowanie kartki rysunkiem nawiązującym do przeczytanego zdania.

W drugim wariantcie (Załącznik 3b) zaproś dzieci do samodzielnego dokończenia zdania i ozdobienia kartki ilustrującym go rysunkiem.

Zdania:

Chcę być odważny/a, żeby mówić o tym, co dla mnie ważne

Chcę być odważny/a, żeby mówić o tym, co mi się nie podoba

Chcę być odważny/a, żeby bawić się z tymi, z którymi inni nie chcą się bawić

Chcę być odważna/y, żeby poprosić o pomoc

Chcę być odważna/y, żeby robić to, co lubię

Chcę być odważna/y, żeby stanąć w obronie innych

Chcę być odważny/a, żeby... (do dokończenia przez dziecko)

Zaproś chętne osoby do zaprezentowania rysunku i odczytania zdania na forum.

ŻONKILE

Na zakończenie zajęć opowiedz o Akcji Żonkile w języku adekwatnym dla uczniów i uczennic Twojej klasy:

W trakcie drugiej wojny światowej Żydzi i Żydówki musieli mieszkać w getcie, czyli w oddzielonej części miasta. Panowały tam okropne warunki i żyło się bardzo ciężko. Część mieszkańców getta postanowiła się temu sprzeciwić i rozpoczęła powstanie w getcie. Na pamiątkę tego wydarzenia 19 kwietnia przypinamy żółtego żonkila do ubrania. My też zrobimy dzisiaj żonkile, aby pamiętać o tych odważnych osobach, które sprzeciwiły się niesprawiedliwości.

Rozdaj dzieciom szablony żonkila, które możesz pobrać ze strony Muzeum. Wykonajcie wspólnie żonkile i przypnijcie je do swoich ubrań.

ROWER

WROTKI

Nie zawsze jest łatwo być odważnym.
Czego potrzebujemy, żeby działać odważnie?
Jakie pytania sobie zadać?

JAKI JEST PRZEPIS NA ODWAGĘ?

SŁUCHANIE SIEBIE

(co myślę o tym,
co się dzieje wokół?
czy mi się to podoba?)

DZIAŁANIE MIMO OBAW

(odważne działanie
nie zawsze oznacza,
że przestajemy się bać!)

WSPARCIE INNYCH

(kto może
mi pomóc?)

TROSKA O INNYCH I O SIEBIE

(robię coś odważnego,
bo inni oraz ja sam/a
są dla mnie ważni)

**Chcę być odważny/a,
żeby mówić o tym,
co dla mnie ważne**

**Chcę być odważny/a,
żeby mówić o tym,
co mi się nie podoba**

**Chcę być odważny/a, żeby
bawić się z tymi, z którymi
inni nie chcą się bawić**

**Chcę być odważna/y,
żeby poprosić o pomoc**

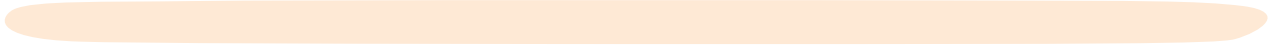

**Chcę być odważna/y,
żeby robić to, co lubię**

**Chcę być odważna/y, żeby
stać w obronie innych**

Chcę być odważny/a, żeby...

Chcę być odważny/a, żeby...

Chcę być odważny/a, żeby...

